

Observasjon

Det er stor forskjell på det å se og det å observere noe. Alle dere som jobber med barn, både ser og observerer som en del av yrkeshverdag deres. Observasjon handler om å se etter noe med en særlig oppmerksomhet og registrere det som skjer. Dette kan dere gjøre på en systematisk eller usystematisk måte.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 30.06.2022

Når dere jobber med barn og unge bør dere skaffe dere innsikt i livene deres. Slik innsikt kan gi et godt grunnlag for å legge til rette for relevante aktiviteter, en godt tilrettelagt hverdag, medvirkning og for det sosiale samspillet som skjer. Det kan også bidra til å oppdage om noen av barna har ekstra utfordringer, og ikke minst gi ny kunnskap om hvordan dere jobber.

Skaffe innsikt gjennom observasjon

I tillegg til å snakke direkte med barna får dere mye innsikt ved å se hvordan de opptrer i ulike hverdagsaktiviteter. Alle ansatte i barnehage, skole eller SFO gjør dette hver dag.

Når dere ser etter noe på en gjennomtenkt og profesjonell måte, kaller vi det systematisk observasjon.

Behandle personopplysninger riktig

Når dere observerer behandler dere personopplysninger om ett eller flere barn, og må følge personvernregelverket.

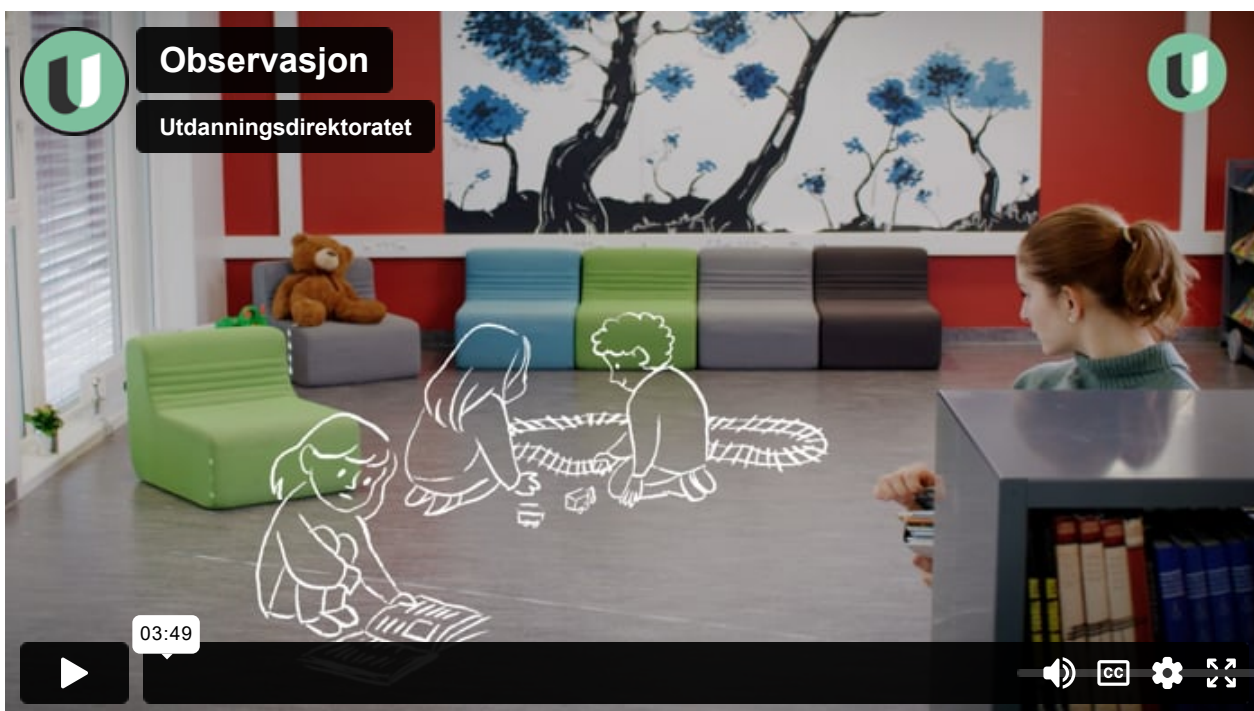
Barn og unge er ofte sammen i gruppe, og det er lett for de voksne å rette oppmerksomheten mot gruppen som helhet. Dette kan føre til at enkeltbarn går under radaren.

I systematisk observasjon retter observatøren oppmerksomheten mot konkrete hendelser i en bestemt tidsperiode. Tidsperioden kan variere. Det kan være korte observasjonssekvenser i ulike situasjoner og aktiviteter, eller det kan være flere i en rekke. En eller flere fra personalet følger barnet i hele tidsperioden observasjonen varer, og noterer stikkord om det som skjer. Etter observasjonen bør dere renskrive observasjonsnotatene.

Ulike former for observasjon

Dere kan observere på ulike måter. Noen ganger er det behov for en tydelig strukturert og systematisk observasjon. Andre ganger er det behov for å observere på en mer åpen og utforskende måte, såkalt usystematisk observasjon.

Den som observerer kan enten følge med på aktiviteten fra utsiden, eller delta i aktiviteten. En observatør som inntar en passiv rolle, kaller vi en marginal deltaker. Da får observatøren mulighet til å ta et steg tilbake og se ekstra nøye på det dere spesifikt er interessert i. Et annet alternativ er å ta en fullt deltakende rolle, der den som observerer deltar i aktivitetene som skjer. På denne måten kommer dere nærmere inn på situasjonen. En utfordring ved en slik rolle kan være at det kan bli vanskeligere å få oversikt og ta notater.

Hva kan dere se etter?

Systematisk observasjon kan være gunstig å bruke når dere ønsker å se spesielt etter hvordan barnet faktisk opptrer. Dette kan for eksempel handle om hvilke aktivitetstyper barnet velger, barnets bevegelsesmønster og kroppslige uttrykk. Det kan også handle om hvordan det kommuniserer og samhandler med andre mennesker, eller forholder seg til det fysiske miljøet.

Det sentrale ved systematisk observasjon er at dere ser hva barnet gjør, og hører hva det sier. Dere kan for eksempel se etter

- hvor barnet velger å oppholde seg
- hva barnet gjør
- om barnet er alene eller sammen med andre
- om barnet ser ut til å trives
- hvilke aktivitetstyper barnet velger
- hvem barnet velger å leke med
- hvor lenge barnet leker sammen med andre
- hvordan barnet samhandler med andre
- gledesuttrykk eller andre følelser

Forberede observasjonen

Det er viktig at dere forbereder dere godt før dere observerer. I planleggingsfasen må dere ta stilling til hvorfor dere skal observere, og hva dere skal bruke resultatene til.

- Hvem skal dere observere, og hvordan?
- Observerer dere for å danne dere et generelt inntrykk, eller for å undersøke en bekymring dere har?
- Observerer dere for å bli mer bevisst på hvordan dere jobber?

Slike innledende vurderinger gir grunnlag for å planlegge hva dere skal se etter.

Det kan være lurt å lage et observasjonsskjema som passer til observasjonsoppgaven, og notere i dette. I notatene kan dere gjengi situasjoner, eller skrive ned stikkord som kan hjelpe dere å huske konkrete situasjoner. Interesser og forventninger styrer hukommelsen, så det er viktig å ha gode observasjonsnotater.

Utfordringer ved observasjon

Det finnes noen utfordringer dere bør være klar over og ta hensyn til når dere observerer.

Observatørens egne forventninger og forestillinger kan påvirke observasjonen. Det er lett å rette oppmerksomheten mot det dere forventer å se, at dere har såkalt utvelgende oppmerksomhet. Det kan også være fort gjort å tolke det dere observerer slik at det passer med de forventningene dere har.

Det er viktig at dere reflekterer over disse utfordringene, og møter situasjonene så objektivt som mulig. Først da kan observasjonen gi dere innsikt utover det de uformelle eller usystematiske hverdagsobservasjonene kan bidra med.

Observasjon og etikk

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alt arbeid, også når dere observerer. Alt observasjonsarbeid har som mål å gjøre hverdagen for barna så god som mulig.

Både når dere planlegger, gjennomfører og evaluerer må dere gjøre noen etiske betraktninger. Det er relevant å se på faktorer som

- om og eventuelt hvorfor dere bør observere noen så tett
- hvordan dere skal forholde dere til barnets ønske eller manglende ønske om å bli observert
- hvordan dere tar vare på observasjonsnotatene
- hvordan dere deler inntrykk fra observasjoner med kollegaer, foreldre og eventuelt andre som kan hjelpe dere til å forstå barnet bedre
- om, og i så fall hvordan, dere kan eller bør involvere foreldrene før dere observerer